

Asia: VN/4165/2022

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi rakennetun ympäristön tietojärjestelmästä ja maankäyttö- ja rakennuslain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Yleiset huomionne rakennetun ympäristön tietojärjestelmästä annettavasta laista.

-

Yleiset huomionne maankäyttö- ja rakennuslakiin esitetyistä muutoksista.

-

Yleiset huomionne koko esitysluonnoksesta.

Kotiseutuliitto kiittää mahdollisuudesta lausua esityksestä.

Valtakunnallinen yhteinen tietojärjestelmä rakennetun ympäristön tiedolle on erittäin tarpeellinen ja tervetullut uudistus. Se lisää yhdenvertaisuutta, sillä tiedonhallinta ja saatavuus paranee kaikissa kunnissa. Onnistuminen edellyttää selkeää vastuunjakoja, pysyvyyttä etenkin resurssoinnissa, sekä niin julkishallinnon kuin kansalaisten koulutusta.

Rakennetun ympäristön ja luonnonympäristön päätöksentekoon osallistuminen on edellytys sille, että asukkaat voivat tarpeensa mukaan välittää ja pitää huolta ympäristöstä, sekä välittää siihen liittyviä merkityksiä toisilleen ja etenkin tuleville sukupolville. Kun merkitysten antaminen on aina aikaan sidottua, on tärkeää, että paikkoja koskeva puolueeton tieto säilyy ja karttuu julkishallinnon toimesta. Tämä asettaa luonnollisesti paineen tietojen paikkansapitävyyden tarkistamiselle ja muutoksen tasalla pysymiselle.

Rakennetun ympäristön tietojärjestelmästä annettava laki

Ovatko ehdotetun lain 5 §:ssä mainitut alueidenkäytöstä tallennettavat tiedot mielestänne kattavat?

On hyvä, että elinkaaritietoa ei tule: se ei ole objektiivinen tieto, vaan esim. rakennusliikkeiden tuottama. Kulttuurihistoriallinen merkittävyys tietona ei ole lain puolella, mutta on määrätty asetuksessa 5§.

Huomionne ehdotetun lain 13 §:ssä mainituista julkisessa tietopalvelussa jaettavista tiedoista.

Esityksessä jää epäselväksi, koskeeko julkisten toimijoiden julkisten rajapintojen avaaminen myös kolmatta sektoria, yhdistyskenttää keskusjärjestöineen, jotka eivät ole viranomaisia eivätkä osa julkista hallintoa, mutta julkisia toimijoita. Ja mikäli koskee, millaisten tietojen osalta. Samoin täsmennystä kaipaavat mahdolliset jatkossa kolmannen sektorin toimijoille tulevat lisämääräykset. Pääsevätkö kolmannen sektorin toimijat tietoineen RYTJ:n rajapinnoille? Entä julkisen tietopalvelun hinta ja käytettävyys – olisiko maksutonta ja pääsisikö esim. kirjastossa avustetusti käyttämään karttapalvelua? Edellä mainittuja on syytä täsmentää.

Huomio kiinnittyy myös hallituksen esityksen 13 pykälän ja VN:n asetuksen 5 pykälän erilaisiin luetteloihin. Kerätäänkö tietoja muistakin rekistereistä, koskien esim. rakennuksen kulttuurihistoriallista arvoa, joita voi sitten luovuttaa teknisen rajapinnan avulla muillekin kuin viranomaiselle? Vai olisiko tarkoitettu, että suojelumerkinnot ja -määräykset olisivat niitä, joita voi täten luovuttaa? Joka tapauksessa kulttuurihistorialliset arvot – tai suojelun perusteena olevat arvot – olisi jotenkin hyvä saada tässä mielessä käyttöön. Suojelua voi olla useanlaista, samoin kuin arvoja, joihin suojelu perustuu. Vaikeus voi olla siinä, että kulttuurihistoriallista arvoa määritellään eri inventoinneissa eri näkökulmista. Esim. valtakunnallinen arvo perustuu eri asioihin kuin paikallinen arvo. Samoin erityislain, kuten rakennusperintölain tai muinaismuistolain, suojelu kohdistuu eri asioihin kuin kaavasuojelu, jne.

Huomionne ehdotetun lain 14 §:n perusteella muulle kuin viranomaiselle teknisen rajapinnan avulla luovutettavista tiedoista (luonnos valtioneuvoston asetuksesta).

Selkeä, kunhan kunta ei rajoita osallisten tiedonsaantia ilman lainmukaisia perusteluja tai esim. liikesalaisuuden vedoten.

Muut huomiot

Huomionne koko esitysluonnoksen vaikutusarvioinneista.

Vaikutusten arviointi on kattava, mutta painottunut. Muita vaikutuksia on arvioitu paljon seikkaperäisemmin, mutta kansalaisten vaikuttamismahdollisuuksien arviointi on piilossa kotitalouksien alla.

Hyvä, että on tarkasteltu myös vaikutuksia kansalaisten asemaan yhteiskunnassa ja kansalaisyhteiskunnan toimintaan. Herätepalvelut (uusi käsite?) kuvaavat hyvin sitä tilannetta, missä nykyisin on vaikeaa osallistua kun ”juna meni jo”, eli ympäristön suunniteltuihin muutoksiin päätökset tehtiin ennen kuin asukas huomasikaan.

Aluevastuumuseoiden lausuntojen antoa koskeva arvio pätee sovellettuna myös Kotiseutuliiton seurantalotoimintaan. Lisäksi hyvin toimivat alueelliset vastuumuseot ovat Kotiseutuliitolle tärkeä

yhteistyökumppani. Pienenä osana vastuumuseoiden tarvitsemaa tietoa ovat Kotiseutuliiton seurantaloja koskevat tiedot.

Muut mahdolliset huomionne esitysluonnoksesta?

Uudistuksen toimeenpanon tuesta ei ole huomioitu, miten kansalaiset ja muut osalliset oppivat käyttämään uutta järjestelmää ja miten heitä tuetaan siinä. Oikeus saada tieto on eri asia, kuin että tiedon saa kätevästi ja kohtuullisella taksalla.

Vanhatalo Riitta
Suomen Kotiseutuliitto